

УДК 343.535

DOI <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.23>

М. М. Пархоменко

orcid.org/0000-0001-6993-6534

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького*

А. Ф. Мамедова

orcid.org/0009-0008-5149-5740

*студентка I курсу магістратури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА

Вступ. Соціально-економічні відносини в Україні охоплюють значну кількість суб'єктів, серед яких є як юридичні особи приватного і публічного права, так і фізичні особи. Водночас фізичні особи можуть брати участь в економічних процесах без обов'язкового надання їм статусу підприємця. Такий статус є необхідним для здійснення окремих видів господарської діяльності, проте, наприклад, для індивідуального сільськогосподарського виробництва, яке також складає частину економічних відносин, наявність такого статусу не є обов'язковою умовою.

Важливим нововведенням у сфері правового регулювання банкрутства стало впровадження процедури банкрутства для фізичних осіб, які не є підприємцями. Прийняття Верховною Радою Кодексу України з процедур банкрутства стало першим випадком, коли фізичні особи отримали можливість реструктуризувати свої борги або, в разі неможливості виконати зобов'язання, отримати їх списання. До набуття чинності цього Кодексу в Україні не існувало процедури банкрутства для фізичних осіб із споживчими кредитами.

У зв'язку з цим запровадження інституту банкрутства фізичних осіб має особливе значення не тільки для наукових досліджень, а й для розвитку правотворчої та правозастосовної практики. Це питання набуває важливості в контексті гармонізації українського законодавства з правовими нормами Європейського Союзу, що є важливим етапом на шляху до євроінтеграції України.

Згідно з Кодексом, справа про банкрутство боржника – фізичної особи або фізичної особи – підприємця нині може бути порушена тільки після подання в господарський суд заяви від самого боржника. Кредитори в теперішній час не мають можливості ініціювати відкриття справи про банкрутство такого боржника.

Метою статті є розкриття найбільш актуальних проблем процедури банкрутства фізичних осіб в Україні та пошук їх вирішення з точки зору необхідності уніфікації вітчизняного законодавства та законодавства ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із банкрутством фізичної особи, є предметом дослідження таких науковців, як: Б. Ратушна, Я. Гаєцька-Колотило, М. Дроздова, Л. Девятова, Л. Зубатенко, Л. Кравченко, І. Рибка, Р. Сахібуллін, В. Степанов, Л. Гарник та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах банкрутство виступає як важливий правовий інструмент регулювання відносин між боржниками та кредиторами, що має на меті забезпечити баланс інтересів сторін у разі неплатоспроможності суб'єкта господарювання.

Насамперед, уявляється доцільним з'ясувати зміст поняття банкрутство підприємства, установи, організації. Так, банкрутство – це комплексна правова категорія, що є предметом дослідження багатьох галузей науки: цивільного права, економіки та трудового права тощо, які розглядають її в різних аспектах. «Причиною існування великої кількості визначень цього поняття є його багатогранність, неоднозначність у проявах, і, часто, несподіваність наслідків.

Є. М. Андрущак визначає, що: «банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі» (Андрущак, 2001, с. 29).

Слід, на нашу думку, звернути увагу й на позицію М. М. Береста та А. П. Тимошенко, які мають більш широкий науковий погляд, визначаючи, що «банкрутство – це визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність унаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства» (Берест, 2010, с. 72).

Становлення інституту банкрутства в Україні починається з прийняттям у 1992 р. Закону України «Про банкрутство», сфера дії якого поширювалась виключно на юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (ЗУ «Про банкрутство», 1992). З 1 січня 2000 року, після доопрацювання питань щодо банкрутства, набув чинності новий Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (надалі – Закон), який розширив межі дії процедури банкрутства на «громадян-підприємців» (саме ці слова були вжиті в статті 47 Закону) (ЗУ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», 1999).

У 2012 році набрав чинності оновлений Закон, згідно з яким термін «громадяни-підприємці» був замінений на більш відповідний цивільному праву – «фізична особа», що є підприємцем і може виступати боржником за зобов'язаннями, що виникли внаслідок її підприємницької діяльності (ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», 2011). Таким чином, фізичні особи, які не здійснювали підприємницьку діяльність, не могли бути визнані банкрутами. Це на практиці призвело до того, що адвокати радили клієнтам зареєструватися як суб'єкти підприємницької діяльності, щоб мати можливість ініціювати процедуру банкрутства.

З жовтня 2019 року набрав чинності Кодекс України з процедур банкрутства (далі – КзПБ), який уперше в національному законодавстві врегулював питання банкрутства фізичних осіб, що не є суб'єктами підприємницької діяльності, а також можливість відновлення їхньої платоспроможності (Кодекс України з процедур банкрутства, 2018).

Колосальний відхід від попереднього законодавства стосується кола боржників-юридичних осіб, які підпадають під дію загальних положень сучасного законодавства про банкрутство. Це коло суттєво відрізняється від суб'єктів банкрутства, визначених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». За загальними положеннями цього Закону та його наступними редакціями під дію банкрутства потрапляли лише суб'єкти підприємницької діяльності, що мали статус юридичної особи.

Загалом Кодекс України з процедур банкрутства не дає чіткої відповіді щодо кількості підстав, які повинні бути для відкриття провадження. Отже, з метою економічного відновлення фізичної особи боржника для порушення провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи достатньо одного з факторів, зазначених у ст. 115 Кодексу. Згідно зі Звітом Світового банку про банкрутство фізичних осіб, як зазначає В. Лукашук, основними умовами «економічного відновлення» фізичної особи є: звільнення від надмірної заборгованості; відсутність дискримінації (надання особам, які пройшли процедуру банкрутства такого ж правового режиму після банкрутства, як й іншим громадянам); наявність передумов для можливості запобігання надмірній заборгованості в майбутньому (Лукашук, 2019, с. 177). Вважаємо такий підхід аргументованим, оскільки він відображає комплексний підхід до вирішення проблеми неплатоспроможності, який враховує не лише інтереси боржника, але й потреби кредиторів.

На думку автора, ототожнення фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Кодексі України з процедур банкрутства (КУзПБ) є некоректним, оскільки до них застосовуються однакові процедури, передбачені четвертою книгою Кодексу. Єдина відмінність у провадженні щодо фізичних осіб-підприємців полягає у внесенні відповідних даних до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (ст. 137 КУзПБ). Таким чином, справа про банкрутство фізичної особи-підприємця не може бути іні-

ційована кредитором, що суттєво знижує ефективність процедури банкрутства. Це суперечить основним завданням інституту банкрутства, який має на меті: задоволення вимог кредиторів; вилучення з ринку суб'єкта господарювання, активи якого перевищують пасиви, і який не здатен продовжувати підприємницьку діяльність; а також надання можливості працюючому суб'єкту відновити платоспроможність (Бутирський, 2018, с. 89).

Банкрутство фізичної особи можливе лише тоді, коли вона визнана неспроможною задовольнити визнані вимоги кредиторів після того, як настав строк для їх задоволення. Сам статус фізичної особи, як виявляється, має другорядне значення, оскільки на момент виникнення потреби визнання її банкрутом та застосування процедури банкрутства вона може позбутися спеціального статусу, який дав їй право займатися підприємницькою діяльністю.

Процедура банкрутства не може застосовуватися до фізичної особи, яка має непогашену перед кредитором заборгованість після того, як настав строк для виконання своїх зобов'язань.

Для застосування процедури банкрутства важливе значення має природа кредиторської заборгованості, яка повинна відповідати певним ознакам відповідно до чинного законодавства, а саме:

- виникнення такої заборгованості пов'язане виключно зі здійсненням фізичною особою підприємницької діяльності;
- кредиторські вимоги повинні бути визнані в судовому порядку, а також необхідним є застосування процедури примусового стягнення в рамках виконавчого провадження за судовим рішенням.

Відповідно до приписів норми ч. 1 ст. 1 Кодексу боржником, на якого розповсюджуються загальні положення зазначеного нормативного акта, може бути будь-який суб'єкт, що має статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності, від порядку його створення, від того, чи є він учасником відносин у сфері господарювання, чи ні, тощо. Отже, поняття боржника, що вживається у Кодексі, відрізняється від його розуміння тим вітчизняним законодавством про банкрутство, що передувало йому. До боржників Кодекс відносить як суб'єктів комерційної, так і некомерційної діяльності. Зазначене розуміння боржника є новелою вітчизняного законодавства про банкрутство (Кодекс України з процедур банкрутства, 2018). Можна стверджувати, що розширення кола категорій боржників, які підпадають під регулювання законодавства про банкрутство, та для яких передбачені відповідні правові механізми, підвищує ефективність цього законодавства. Це позитивно впливає на загальний рівень розвитку національної економіки та її окремих секторів, забезпечуючи кращий захист як кредиторів, так і боржників, а також інших учасників провадження у справах про банкрутство.

Далі, на нашу думку, варто звернути увагу на пункт 7 частини 3 статті 116 КзПБ, де зазначено, що боржник повинен надати до суду копії документів про вчинені правочини протягом року до дня подання заяви про відкриття провадження щодо належного йому нерухомого майна тощо та угоди на суму не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати (Кодекс України з процедур банкрутства, 2018). Проте в частині 5 статті 116 КзПБ сформульовано, що декларація про майновий стан подається боржником за три роки, що передували поданню до суду заяви про відкриття провадження. Вимоги до боржника, зазначені у пункті 7 частини 3 статті 116 та в частині 5 статті 116 КзПБ, логічно взаємопов'язані, оскільки зміна майнового стану впливає на зміст декларації. З урахуванням цього, доцільно було б збільшити строк, указаний у пункті 7 частини 3 статті 116 КзПБ, до трьох років, який буде збігатися зі строком подання декларації про майновий стан боржника.

Прогалини має питання про необхідність сплати судового збору боржником за подачу заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Звернемо увагу ще на декілька проблемних питань. Згідно з пунктом 9 частини 2 статті 4 Закону України «Про судовий збір» сума судового збору встановлена для заяви кредитора про відкриття провадження у справі банкрутства (ЗУ «Про судовий збір», 2011). Відповідно до частини 1 статті 116 КзПБ, заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність подається боржником, для якого сплата судового збору не передбачена. Прикінцевими та перехідними положеннями КУзПБ було внесено зміни до Закону України «Про судовий збір», якими

було звільнено боржників від сплати судового збору за подання заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Водночас, усупереч цьому, деякі господарські суди продовжили стягувати з боржників судовий збір у таких випадках. Наприклад, Господарський суд Харківської області ухвалою від 27.04.2020 у справі № 922/1213/20 залишив заяву фізичної особи про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність без руху, зокрема через несплату судового збору, який, на думку суду, становив 21 020,00 грн. (Ухвала Господарського суду Харківської області, 2020). У цій справі боржник заплатив судовий збір, і провадження у справі було відкрито. Але практика більшості апеляційних господарських судів у даному питанні протилежна. Так колегія суддів Східного апеляційного господарського суду у справі № 917/2088/19 звернула увагу, що висновок суду першої інстанції про повернення заяви у зв'язку з відсутністю доказів сплати судового збору не є обґрунтованим, оскільки даний висновок зроблено судом без урахування особливостей провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб та вимог ст. 116 КУзПБ, якою встановлено чіткий перелік документів, що додаються до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (Постанова Східного апеляційного господарського суду, 2020).

Отже, судова практика більшості господарських судів, особливо апеляційних, свідчить про відсутність законодавчої вимоги про сплату судового збору боржником за подання ним заяви про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, а застосування загальних вимог, передбачених ст. 34 КУзПБ, до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи є недоречним у цій частині.

Ще цікавим є той факт, що докази авансування боржником на депозитний рахунок суду винагороди керуючому реструктуризацією за три місяці виконання повноважень, потрібно додати до заяви боржнику (пункт 12 частина 3 стаття 116 КзПБ) (Кодекс України з процедур банкрутства, 2018).

Також у практиці були випадки, коли заявники-боржники просили у своїх заявах розстрочити або відстрочити авансування винагороди арбітражному керуючому. Але тут уже є сформована практика Верховного Суду, який однозначно вказав, що ані КУзПБ, ані інші норми чинного законодавства не передбачають права боржника бути звільненим від авансування винагороди арбітражному керуючому під час подання такої заяви, а також умов, за яких суд може відстрочити, розстрочити чи звільнити заявника від здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому (Постанова Верховного Суду у складі колегій суддів Касаційного господарського суду, 2020).

Деякими фахівцями критикуються також способи реалізації процедури банкрутства фізичної особи. Зокрема, пропонується застосовувати прощення боргу тільки тим боржникам, які мають загрозу неплатоспроможності через нещасний випадок або інші об'єктивні обставини, існування яких не залежить від волі останнього (наприклад, тяжка хвороба чи втрата джерела доходу) (Поляков, 2023). На нашу думку, це спрощений підхід до інституту банкрутства фізичної особи, який сприятиме корупційним проявам зі сторони зацікавлених осіб. Ще обґрунтовується необхідність ускладнити доступ до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, а саме зробити обов'язковою одночасну наявність усіх чотирьох підстав, зазначених у частині 2 статті 115 КзПБ («Кодекс з процедур банкрутства, 2018).

Висновки. Дослідження, проведене у рамках аналізу нормативно-правової бази споживчої неплатоспроможності, виявило відсутність відповідних правових механізмів у більшості країн з низьким і середнім рівнем доходу. Вивчення правового регулювання інституту банкрутства фізичних осіб в Україні засвідчило наявність численних теоретичних і практичних проблем у цій сфері.

Не велика кількість справ про неплатоспроможність фізичних осіб, що розглядаються господарськими судами, свідчить про незрілість судової практики та відсутність чітких правових позицій у цій категорії справ. Це призводить до значних розбіжностей у застосуванні однакових норм законодавства судами різних регіонів. Варто зазначити, що відсутність зобов'язання боржника сплачувати судовий збір за подачу заяви про відкриття провадження порушує баланс між приватними і публічними інтересами. Для виправлення цієї ситуації

пропонується внести корективи до статті 4 Закону України «Про судовий збір», установивши чітку суму судового збору для заяви боржника.

Важливо також відзначити, що фізичні особи-підприємці отримують ряд непропорційних переваг при ініціюванні процедур банкрутства, що ставить в нерівне становище кредиторів юридичних осіб у порівнянні з кредиторами фізичних осіб-підприємців. Для підвищення ефективності регулювання інституту банкрутства фізичних осіб, які не є підприємцями, доцільно розширити коло осіб, уповноважених подавати заяви про відкриття провадження в справах про неплатоспроможність, включивши як боржників, так і кредиторів. У зв'язку з цим, потрібно внести відповідні зміни до статті 116 Кодексу України з процедур банкрутства. У пункті 7 частини 3 статті 116 КзПБ зазначено, що боржник повинен надати до суду копії документів про вчинені правочини протягом року до дня подання заяви про відкриття провадження щодо належного йому нерухомого майна тощо та угоди на суму не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати. На думку автора доцільно збільшити строк, зазначений у пункті 7 частини 3 статті 116, до трьох років, що відповідатиме терміну подання декларації про майновий стан боржника.

Література

Андрушак Є. М. Удосконалення інституту банкрутства / Є. М. Андрушак // Фінанси України. 2001. № 9. С. 29–37.

Берест М. М. Критичний аналіз змісту економічної категорії «банкрутство» // М. М. Берест, А. П. Тимошенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 69–72.

Про банкрутство: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення: 20.09.2024).

Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30.06.1999 р. № 784-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> (дата звернення: 20.09.2024).

Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-17#Text> (дата звернення: 20.09.2024).

Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 20.09.2024).

Ухвала Господарського суду Харківської області від 27.04.2020 у справі № 922/1213/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88954194#> (дата звернення: 20.09.2024).

Постанова Східного апеляційного господарського суду від 04.02.2020 року у справі № 917/2088/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87418429> (дата звернення: 20.09.2024).

Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 20.09.2024).

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 24.09.2020 у справі № 910/2629/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91786468> (дата звернення: 20.09.2024).

Поляков Р. Банкрутство фізичних осіб – «новий» інститут віком понад 2 тисячі років. URL: <https://zib.com.ua/ua/140297.html> (дата звернення: 20.09.2024).

Лукашук М. Правове регулювання банкрутства фізичних осіб на підставі Кодексу України з процедур банкрутства. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. 216 с. С. 174–181.

Бутирський А. Концепція удосконалення законодавства про неспроможність. Право України. 2018. № 6. С. 86–97.

References

Andrushchak Ye. M. (2001) Improvement of the Bankruptcy Institute / Ye. M. Andrushchak // Finances of Ukraine. № 9. pp. 29–37.

Berest, M. M. (2010) Critical Analysis of the Content of the Economic Category «Bankruptcy» // M. M. Berest, A. P. Timoshenko // Bulletin of Transport and Industry Economics. № 29. pp. 69–72.

Pro bankrutstvo: Zakon Ukrainy vid 14.05.1992 r. № 2343-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> [in Ukrainian].

Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka або vyznannia yoho bankrutom: Zakon Ukrainy vid 30.06.1999 № 784-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text> [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka або vyznannia yoho bankrutom»: Zakon Ukrainy vid 22.12.2011 r. № 4212-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-17#Text> [in Ukrainian].

Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva vid 18.10.2018 r. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [in Ukrainian].

Ukhvala Hospodarskoho sudu Kharkivskoi oblasti vid 27.04.2020 u spravi № 922/1213/20. Yedynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88954194#> [in Ukrainian].

Postanova Skhidnoho apelatsiinoho hospodarskoho sudu vid 04.02.2020 roku u spravi № 917/2088/19. Yedynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87418429> [in Ukrainian].

Pro sudovyi zbir: Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 № 3674-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> [in Ukrainian].

Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinogo hospodarskoho sudu vid 24.09.2020 u spravi № 910/2629/20. Yedynyi derzhavnyi reestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91786468> [in Ukrainian].

Polyakov R. (2023) Personal Bankruptcy – a «New» Institution Over 2,000 Years Old. URL: <https://zib.com.ua/ua/140297.html>

Lukashuk M. (2019) Legal Regulation of Personal Bankruptcy Based on the Bankruptcy Procedures Code of Ukraine. Application of the Norms of the Bankruptcy Procedures Code of Ukraine. Collection of scientific articles / Edited by Doctor of Law, Supreme Court Judge S. V. Zhukov. Kyiv: Alerta. 216 p. pp. 174–181.

Butyrskiy A. (2018) The Concept of Improving Insolvency Legislation. Law of Ukraine. № 6. pp. 86–97.

Анотація

Пархоменко М. М., Мамедова А. Ф. Проблеми теорії та практики інституту банкрутства. – Стаття.

У статті досліджується інститут банкрутства як важливий правовий механізм регулювання взаємовідносин між боржниками та кредиторами, що має на меті забезпечити баланс інтересів сторін у випадку неплатоспроможності суб'єктів господарювання. Зазначається, що банкрутство – це комплексна правова категорія, яка є предметом дослідження в різних галузях права та економіки, включаючи цивільне і трудове право. Проаналізовано різні підходи до визначення поняття банкрутства, зокрема наукові позиції, які трактують банкрутство через судове визнання економічної неспроможності суб'єктів господарювання виконувати свої зобов'язання. Окрема увага приділяється розвитку законодавства України у сфері банкрутства, починаючи з прийняття першого Закону «Про банкрутство» в 1992 році, який регулював банкрутство юридичних осіб. Значущим кроком стало впровадження можливості банкрутства для фізичних осіб, які не займаються підприємницькою діяльністю. Це стало новою віхою, яка відкрила для боржників інструменти для вирішення проблем неплатоспроможності, дозволяючи зберегти свої економічні та соціальні права, що є важливим аспектом сучасного економічного середовища.

У статті також розглянуто основні правові та практичні аспекти процедури банкрутства, зокрема вимоги щодо сплати судового збору. Проаналізовано прогалини в законодавстві та судовій практиці, зокрема суперечності, що виникають при подачі заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Також підкреслюється важливість забезпечення рівного правового статусу осіб, які пройшли процедуру банкрутства, для їх подальшої соціальної реінтеграції та сприяння загальному економічному розвитку країни.

Ключові слова: банкрутство, фізична особа, неплатоспроможність, боржник, майновий стан.

Summary

Parkhomenko M. M., Mamedova A. F. Problems of the theory and practice of the bankruptcy institute. – Article.

The article explores the institution of bankruptcy as an important legal mechanism for regulating the relationships between debtors and creditors, aimed at ensuring a balance of interests between the parties in cases of insolvency of business entities. It is noted that bankruptcy is a complex legal category that is the subject of research in various branches of law and economics, including civil and labor law. Various approaches to defining the concept of bankruptcy are analyzed, particularly scientific positions that interpret bankruptcy through the judicial recognition of the economic inability of business entities to fulfill their obligations.

Special attention is given to the development of Ukrainian bankruptcy law, starting with the adoption of the first Law on Bankruptcy in 1992, which regulated the bankruptcy of legal entities. A significant milestone was the introduction of bankruptcy procedures for individuals who are not engaged in entrepreneurial ac-

tivities. This marked a new stage, providing debtors with tools to address insolvency issues while preserving their economic and social rights, which is an important aspect of the modern economic environment.

The article also examines key legal and practical aspects of the bankruptcy procedure, including requirements for the payment of court fees. Gaps in legislation and judicial practice are analyzed, particularly conflicts that arise when filing an application to initiate insolvency proceedings. It also highlights the importance of ensuring equal legal status for individuals who have undergone bankruptcy procedures, facilitating their social reintegration and contributing to the overall economic development of the country.

Key words: bankruptcy, individual, insolvency, debtor, property status.